

Veranderingen in cognitief functioneren over tijd bij mensen met een schizofrenie-spectrumstoornis.

Een meta-analyse

Kenniscentrum Phrenos heeft, in samenwerking met Amsterdam UMC locatie AMC en UMCG, een meta-analyse gepubliceerd in The Journal of Clinical Psychiatry over veranderingen over tijd in cognitief functioneren bij mensen met een psychotische stoornis met verschillende ziekteduur. De publicatie is [hier](#) te vinden en de samenvatting kunt u hieronder lezen.

De belangrijkste bevindingen

- Cognitieve functies zijn een belangrijk onderdeel van het herstel van mensen met een psychotische stoornis.
- Bij de 10 cognitieve domeinen die we hebben onderzocht vonden we bij zes domeinen kleine of marginale verbeteringen over tijd, en bij de andere vier domeinen geen significante verbetering over tijd voor mensen met een psychotische stoornis.
- De sterkste verbeteringen in cognitie vonden plaats bij mensen met een korte ziekteduur van minder dan 5 jaar.
- Factoren die leiden tot meer verbetering in cognitie over tijd waren: een jonge leeftijd, geen schizofrenie diagnose, vrouwelijk gender, een hoger opleidingsniveau of een lage ernst van negatieve symptomen.

Achtergrond en onderzoeksvraag

Mensen met een psychotische stoornis (ook wel schizofrenie-spectrum stoornis genoemd) lopen vast op meerdere levensgebieden. Het cognitief functioneren, zoals je aandacht geheugen of plannend vermogen, gaan ook vaak achteruit bij een psychotische stoornis. Problemen met het cognitief functioneren heeft ook negatieve invloed op verbeteringen in het maatschappelijk functioneren en de symptomen van mensen met psychische problemen. Verbetering in het cognitief functioneren is dus erg belangrijk in het herstelproces van mensen met psychotische stoornissen. Veranderingen in de cognitieve functies hangen samen met veel factoren. Een belangrijke factor is hoe lang de persoon in kwestie al last heeft van de psychotische stoornis: de ziekteduur. In deze meta-analyse evalueren we de stand van zaken wat betreft lange termijn veranderingen van cognitieve functies bij mensen in verschillende fasen van hun psychotische stoornis. Dit is de eerste meta-analyse die hier een overkoepelend beeld in geeft. Onze uitgangsvraag is: in hoeverre verbeteren mensen in verschillende fasen van hun psychotische stoornis in hun cognitief functioneren en welke factoren spelen verder een rol in deze lange termijn veranderingen?

Waar hebben we naar gekeken?

We hebben in totaal 57 studies onderzocht die hebben gekeken naar de lange termijn veranderingen van mensen met een psychotische stoornis over een tijdsperiode van minimaal één jaar. We hebben hierbij gekeken naar de volgende 10 cognitieve subdomeinen: algemeen cognitief functioneren, sensatie en perceptie, motoriek, aandacht, verbaal geheugen, visueel geheugen, executief functioneren, verwerkingsnelheid, taalproductie en -begrip en sociale cognitie. Per

cognitief domein hebben we gekeken naar de lange termijn veranderingen in de volgende drie subgroepen op basis van ziekteduur: 1. Ziekteduur minder dan 5 jaar; 2. Ziekteduur 5-10 jaar; 3. Ziekteduur meer dan 10 jaar. Ook hebben we gekeken naar de invloed van verschillende patiëntkenmerken, studiekenmerken en sociale factoren op het lange termijn beloop.

De resultaten

We vonden een kleine verbetering in verbaal geheugen en verwerkingsnelheid over tijd. Verder vonden we een marginale verbetering in algemeen cognitief functioneren, visueel geheugen, executief functioneren en taalproductie en -begrip over tijd. We vonden geen verbetering over tijd in sensatie en perceptie, motoriek, aandacht en sociale cognitie.

Kijkend naar de ziekteduur vonden we een kleine of marginale verbetering in alle cognitieve domeinen, behalve sensatie en perceptie, aandacht en sociale cognitie, bij mensen met een ziekteduur minder dan 5 jaar. Dit terwijl we bij mensen met een ziekteduur tussen de 5 en 10 jaar enkel significante verbetering vonden in verbaal geheugen, executief functioneren en verwerkingsnelheid. Verwerkingsnelheid was de enige uitkomst met significante verbetering bij mensen met een ziekteduur van meer dan 10 jaar. Verdere analyse gaf aan dat cliënten met een korte ziekteduur significant sterker verbeterden in algemeen cognitief functioneren, sensatie en perceptie, motoriek, verbaal geheugen, visueel geheugen en verwerkingsnelheid. Hoe langer de ziekteduur, hoe minder sterk mensen met psychotische stoornissen dus verbeteren in cognitieve functies.

Tot slot vonden we dat in studies met mensen met een jonge leeftijd, waarbij relatief weinig een schizofrenie diagnose houden, relatief veel vrouwen, een hoger opleidingsniveau of een lage ernst van negatieve symptomen sterker verbeterden in cognitie over tijd.

Conclusies en klinische implicaties

We vonden in deze meta-analyse terug dat mensen met een psychotische stoornis slechts op kleine schaal, of helemaal niet verbeteren in hun cognitieve functies over tijd. Er vindt wel meer verbetering plaats bij mensen met een vroege psychose met een duur van minder dan 5 jaar, maar ook daar vindt slechts een kleine verbetering plaats. Dit geeft wel een optimistischer beeld dan sommige andere studies die aangaven dat verbetering van cognitie niet mogelijk is of zelfs achteruit gaat bij mensen met een psychotische stoornis. Desalniettemin is dit wel reden van speciale aandacht voor de verbetering van cognitieve functies in de klinische praktijk, aangezien dit ook samenhangt met verbetering op de symptomen en het maatschappelijk functioneren. Onze resultaten geven indicaties dat verbetering van cognitieve functies na een psychose uitdagend is en dat we in vervolgonderzoek op zoek moeten naar interventies en factoren die helpen bij de verbetering van cognitieve functies bij mensen met een psychotische stoornis.

De Winter, L., Jelsma, A., Vermeulen, J. M., van Tricht, M., van Weeghel, J., Hasson-Ohayon, I., ... & de Haan, L. (2024). Long-Term Changes in Cognition Among Patients With Schizophrenia Spectrum Disorders and Different Durations of Illness: A Meta-Analysis. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 85(4), 57058.